

Категорія справи № 910/20158/14: Господарські справи (до 01.01.2019); Майнові спори;
Виконання договору кредитування; Інший спір про виконання договору кредитування.
Надіслано судом: 18.05.2015. Зареєстровано: 19.05.2015. Оприлюднено: 19.05.2015.
Номер судового провадження: не визначено

ВИЩИЙ ГОСПОДАРСЬКИЙ СУД УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

ІМЕНЕМ УКРАЇНИ

14 травня 2015 року Справа № 910/20158/14 Вищий господарський суд України у складі колегії суддів:

головуючого судді: суддів: Кота О.В., Євсікова О.О., Плюшка І.А. **розглянувши у відкритому судовому засіданні касаційні скарги та** Публічного акціонерного товариства "Брокбізнесбанк" Прокуратури міста Києва **рішення та постанову** господарського суду міста Києва від 11.11.2014 Київського апеляційного господарського суду від 24.02.2015 **у справі № 910/20158/14 за позовом до третя особа, яка не заявляє самостійних вимог на предмет спору, на стороні відповідача про** Публічного акціонерного товариства "Київський дослідний ремонтно-механічний завод" Публічного акціонерного товариства "Брокбізнесбанк" Фонд гарантування вкладів фізичних осіб визнання зобов'язання припиненим **за участю прокурора** Суходольський С.М. **за участю представників сторін: позивача: відповідача: третьої особи:** Кондратюк А.В. Ярчак І.С. не з'явилися

ВСТАНОВИВ:

В серпні 2014 Публічне акціонерне товариство "Київський дослідний ремонтно-механічний завод" (далі - ПАТ "КДРМЗ") звернулось до господарського суду з позовом до Публічного акціонерного товариства "Брокбізнесбанк" (далі - ПАТ "Брокбізнесбанк"), в якому просило суд визнати припиненими з 17.09.2014 його зобов'язання перед відповідачем за кредитним договором № 22-07-980-KL від 02.04.2007 та додатковими угодами до нього, в частині заборгованості за кредитом у загальному розмірі 33 966 968,24 грн., а також визнати припиненим з 17.09.2014 іпотечний договір від 16.01.2008 та договори про внесення змін до нього.

Рішенням господарського суду міста Києва від 11.11.2014 (суддя Шкурдова Л.М.), залишеним без змін постановою Київського апеляційного господарського суду від 24.02.2015 (судді: Станіка С.Р., Гончарова С.А., Шаптали Є.Ю.), позов задоволено.

Не погоджуючись із прийнятими у справі судовими рішеннями, ПАТ "Брокбізнесбанк" звернулось до Вищого господарського суду України з касаційною скаргою, в якій просить її скасувати та прийняти нове рішення про відмову в позові, мотивуючи скаргу порушенням і неправильним застосуванням судами норм матеріального та процесуального права.

Також, до Вищого господарського суду України з касаційною скаргою звернувся заступник прокурора міста Києва та просить оскаржувані судові рішення скасувати та прийняти нове рішення про відмову в позові. Касаційна скарга мотивована порушенням і неправильним застосуванням судами норм матеріального та процесуального права.

Ухвалою Вищого господарського суду України від 07.05.2015 задоволено клопотання позивача про відкладення розгляду касаційних скарг та у порядку статті 77 ГПК України було відкладено їх розгляд на 14.05.2015.

14.05.2015 до Вищого господарського суду України від позивача вдруге надійшло клопотання про відкладення розгляду касаційних скарг. В задоволенні клопотання було відмовлено у зв'язку із його необґрунтованістю.

Заслухавши пояснення представників учасників судового процесу, перевіrivши повноту встановлення господарськими судами обставин справи та правильність застосування норм матеріального та процесуального права, оцінивши доводи касаційних скарг, колегія суддів Вищого господарського суду України дійшла висновку, що касаційні скарги ПАТ "Брокбізнесбанк" та прокуратури міста Києва підлягають задоволенню, виходячи з наступного.

Як встановлено судами попередніх інстанцій та вбачається з матеріалів справи, 02.04.2007 між ПАТ "Брокбізнесбанк" та ПАТ "КДРМЗ" укладено кредитний договір №22-07-980-KL (далі - Кредитний договір). Відповідно до умов Кредитного договору та додаткових угод до нього розмір кредитної лінії змінювався та остаточно встановлений у розмірі 32 900 000,00 грн., розмір відсотків за користування кредитом змінювався з 15% до 22%, термін користування кредитними коштами продовжувався та остаточно встановлений до 31.12.2014.

На забезпечення вимог Кредитного договору 16.01.2008 між ПАТ "Брокбізнесбанк", як іпотекодержателем та ПАТ "КДРМЗ", як іпотекодавцем, укладено іпотечний договір (далі - Іпотечний договір), посвідчений приватним нотаріусом Київського міського нотаріального округу Гончарук С.В. та зареєстрований в реєстрі за № 106. Відповідно до умов пункту 1.1 Іпотечного договору іпотекодавець з метою забезпечення основного зобов'язання, що випливає з Кредитного договору передає в іпотеку, а іпотекодержатель приймає в іпотеку предмет іпотеки - майновий комплекс, загальною площею 18 517,1 кв.м., що знаходиться за адресою: м. Київ, вул. Ушинського, 40.

В подальшому 01.09.2008, 08.04.2010 та 11.04.2011 між сторонами укладено договори про внесення змін до Іпотечного договору в яких змінювались розміри основного зобов'язання відповідно до внесених змін до Кредитного договору.

22.11.2010 між компанією Syntalmo Holdings Ltd, як вкладником, та ПАТ "Брокбізнесбанк" укладено договір банківського вкладу № 13-11-2010, згідно якого вкладник розмістив на депозитному рахунку в банку грошові кошти в сумі 10 000 000 дол. США.

27.04.2010 між громадянином України Зеленським Володимиром Олександровичем (далі - Зеленський О.В.), як власником рахунку, та ПАТ "Брокбізнесбанк" укладено договір № 001000000059612 про відкриття та обслуговування спеціального карткового рахунку, на якому вкладник розмістив грошові кошти, залишок яких складав на кінець звітного періоду 375 003,82 дол. США.

Судами встановлено, що станом на 10.07.2014 залишок несплаченої заборгованості позивача перед відповідачем за Кредитним договором становить 33 966 968,24 грн.

28.02.2014 виконавчою дирекцією Фонду гарантування вкладів фізичних осіб прийнято рішення № 9 "Про виведення з ринку та здійснення тимчасової адміністрації", відповідно до якого на підставі постанови Правління Національного банку України від 28.02.2014 № 107 "Про віднесення ПАТ "Брокбізнесбанк" до категорії неплатоспроможних", керуючись пунктом 2 частини п'ятої статті 12 та статті 34 Закону України "Про систему гарантування вкладів фізичних осіб" розпочато процедуру виведення ПАТ "Брокбізнесбанк" з ринку та запровадження в ньому тимчасової адміністрації на період з 03.03.2014 до 02.06.2014.

Постановою Національного банку України № 339 від 10.06.2014 відкликано банківську ліцензію ПАТ "Брокбізнесбанк" та розпочато його ліквідацію.

Рішенням Виконавчої дирекції Фонду гарантування вкладів фізичних осіб № 45 від 11.06.2014 розпочато ліквідацію ПАТ "Брокбізнесбанк" з відшкодуванням з боку Фонду гарантування вкладів фізичних осіб коштів закладами з 11.06.2014 та призначено уповноваженою особою на ліквідацію провідного професіонала з питань врегулювання неплатоспроможності банків відділу запровадження процедури тимчасової адміністрації та ліквідації

департаменту врегулювання неплатоспроможності банків Куреного Олександра Вікторовича на період з 11.06.2014 р. до 10.06.2015.

Відповідно до пункту 4.21 Положення про виведення неплатоспроможного банку з ринку, затвердженого рішенням Виконавчої дирекції Фонду гарантування вкладів фізичних осіб від 05.07.2012 № 5, вимога, заявлена в іноземній валюті, включається до реєстру вимог у національній валюті в сумі, визначеній за офіційним курсом, встановленим НБУ на дату прийняття рішення про відкликання банківської ліцензії та ліквідацію банку.

Крім того, відповідно до частини п'ятої статті 45 Закону України "Про систему гарантування вкладів фізичних осіб" протягом 30 днів з дня опублікування відомостей про відкликання банківської ліцензії, ліквідацію банку та призначення уповноваженої особи Фонду кредитори мають право заявити уповноваженій особі Фонду про свої вимоги до банку.

Згідно пункту 1 частини другої статті 46 Закону України "Про систему гарантування вкладів фізичних осіб" з дня призначення уповноваженої особи Фонду строк виконання всіх грошових зобов'язань банку вважається таким, що настав.

На виконання вказаних приписів Закону, 09.07.2014 компанія Syntalmo Holdings Ltd направила до відповідача заяву про задоволення вимог кредитора на суму 10 102 698,63 доларів США, яка прийнята та зареєстрована за вх. № 4203 від 10.07.2014, а 10.07.2014 громадянин України Зеленський В.О. направила до відповідача заяву про визнання вимог кредитора на суму 375 003,82 доларів США, яка прийнята та зареєстрована за вх. № 12360-фіз від 10.07.2014, тобто вказаними особами було реалізовано право щодо пред'явлення відповідачу грошових вимог, які не були ним погашені.

В свою чергу, 03.09.2014 між ПАТ "КДРМЗ", як цесіонарієм, та компанією Syntalmo Holdings Ltd, як цедентом, укладено договір про відступлення права вимоги № 7, згідно якого цедент відступив позивачу право вимоги до відповідача на суму 2 794 555,06 доларів США, що за курсом Національного банку України станом на 10.06.2014 (тобто станом на день відкликання банківської ліцензії) становить 32 985 589,34 грн., і яке було передано за відповідним актом приймання-передачі від 03.09.2014 разом з відповідними підтверджуючими документами (договором, випискою банку по залишках грошових коштів на суму 10 102 698,63 дол. США, заявою про задоволення вимог від 09.07.2014). Пунктами 1.1 та 1.2 даного договору визначено, що цедент передав, а цесіонарій прийняв право вимоги на 2 794 555,06 доларів США за договором банківського вкладу № 13-11-2010 від 22.11.2010.

03.09.2014 компанія Syntalmo Holdings Ltd звернулася до ПАТ "Брокбізнесбанк" із повідомленням про відступлення права вимоги на суму 2 794 555,06 доларів США за договором про відступлення права вимоги № 7.

20.08.2014 між ПАТ "КДРМЗ", як цесіонарієм, та громадянином України Зеленським О.В., як цедентом, укладено договір відступлення права вимоги № 22, відповідно до умов якого цедент відступив позивачу право вимоги до відповідача на суму 104 410,38 доларів США, що за курсом Національного банку України станом на 10.06.2014 (тобто станом на день відкликання банківської ліцензії) становить 1 232 410,11 грн., і яке було передано за відповідним актом приймання-передачі від 20.08.2014 разом з відповідними підтверджуючими документами (договором, випискою банку по залишках грошових коштів на суму 375 003,82 дол. США, заявою вх. № 12360-фіз від 10.07.2014). Пунктом 1.1, 1.2 даного договору визначено, що цедент передає, а цесіонарій приймає право вимоги на 2 794 555,06 доларів США за договором банківського вкладу № 13-11-2010 від 22.11.2010.

20.08.2014 громадянин України Зеленський В.О. звернувся до ПАТ "Брокбізнесбанк" із повідомленням про відступлення права вимоги в сумі 104 410,38 доларів США за договором про відступлення права вимоги № 22 від 20.08.2014.

16.09.2014 позивач направила уповноваженій особі Фонду гарантування вкладів фізичних осіб на ліквідацію ПАТ "Брокбізнесбанк" заяву № 07/00-013648. У ній позивач наголошував на тому, що внаслідок укладення договорів про відступлення прав вимоги ним набуто право

вимоги до відповідача на загальну суму 34 217 999,45 грн., а залишок несплаченої заборгованості позивача перед відповідачем становить 33 966 968,24 грн. Вказуючи на це позивач стверджував, що у зобов'язаннях за Кредитним договором відбулося поєднання в ньому боржника і кредитора в одній особі, а тому на підставі статті 606 ЦК України та статті 204 ГК України його грошове зобов'язання перед відповідачем за Кредитним договором є припиненим. Також, позивач зазначав про припинення Іпотечного договору та договорів про внесення змін до нього, оскільки ним забезпечується виконання саме грошового зобов'язання за Кредитним договором.

В подальшому позивач звернувся до суду з відповідним позовом.

Задовольняючи позовні вимоги суди попередніх інстанцій погодились з твердженням позивача, що за вищезазначеними грошовими зобов'язаннями відбулося поєднання боржника і кредитора в одній особі - в особі позивача, що є підставою для припинення зобов'язання на підставі статті 606 ЦК України.

Проте, погодитись з такими висновками судів не можна, виходячи з наступного.

Відповідно до частини першої статті 598 ЦК України зобов'язання припиняється частково або у повному обсязі на підставах, встановлених договором або законом.

Згідно із статтею 509 ЦК України зобов'язанням є правовідношення, в якому одна сторона (боржник) зобов'язана вчинити на користь другої сторони (кредитора) певну дію (передати майно, виконати роботу, надати послугу, сплатити гроші тощо) або утриматися від певної дії, а кредитор має право вимагати від боржника виконання його обов'язку.

Тобто, зобов'язання - це правовідношення між, як мінімум, двома сторонами, а поєднання двох сторін у одній особі є підставою для припинення зобов'язання.

Статтею 606 ЦК України встановлено, що зобов'язання припиняється поєднанням боржника і кредитора в одній особі. При цьому необхідною умовою припинення зобов'язання згідно зі статтею 606 є взаємна відповідність прав і обов'язків боржника і кредитора, за відсутності якої зобов'язання не може бути припинене.

Приписи статті 606 ЦК України встановлюють такий спосіб припинення цивільно-правового зобов'язання, що не залежить від волі сторін. Поєднання боржника і кредитора в одній особі має місце в разі, якщо до сторони, яка є боржником, переходить за певних обставин зобов'язання іншої особи, за яким ця особа є кредитором щодо боржника, та/або навпаки. Іншими словами, в силу об'єктивних обставин або певного правочину один із суб'єктів правовідношення зникає (або виходить із двосторонніх зобов'язальних правовідносин). При цьому до особи, що залишилась, переходять всі правомочності щодо взаємних зобов'язань, у зв'язку з чим власне і припиняється правовідношення.

Отже, щоб зобов'язання припинилось на підставі наведеної норми поєднанням двох сторін у одній особі, необхідно щоб у результаті такого поєднання лишилась лише одна особа. Поєднання боржника та кредитора може бути наслідком, зокрема, правонаступництва, причому як загального, так і у випадку ліквідації з правонаступництвом злиття, приєднання тощо.

Проте, як вбачається з матеріалів справи та встановлено судами, обидві сторони Кредитного договору як боржник так і кредитор існують як окремі особи, а тому передбаченого зазначеною статтею поєднання боржника і кредитора в одній особі не відбулося.

З огляду на викладене, висновки судів попередніх інстанцій про припинення зобов'язань на підставі статті 606 ЦК України у зв'язку з поєднанням боржника і кредитора в одній особі за грошовими зобов'язаннями є безпідставним.

Відповідно до частини першої статті 11110 ГПК України підставами для скасування або зміни рішення місцевого чи апеляційного господарського суду або постанови апеляційного господарського суду є порушення або неправильне застосування норм матеріального чи процесуального права, а в силу пункту 2 статті 1119 ГПК України Вищий господарський суд України за результатами розгляду

касаційної скарги має право скасувати рішення суду першої інстанції або постанову апеляційної інстанції повністю або частково і прийняти нове рішення.

Викладене свідчить про те, що приймаючи оскаржувані рішення та постанову про задоволення позову суди попередніх інстанцій надали невірну юридичну оцінку обставинам справи, порушили і неправильно застосували норми матеріального та процесуального права у зв'язку з чим вони підлягають скасуванню. Разом з тим, оскільки обставини справи при її розгляді судами встановлені, але їм надана неналежна юридична оцінка, Вищий господарський суд України вбачає за можливе прийняти нове рішення про відмову в позові.

Керуючись статтями 1115, 1117, 1119-1111 ГПК України Вищий господарський суд України

ПОСТАНОВИВ:

Касаційні скарги Публічного акціонерного товариства "Брокбізнесбанк" та Прокуратури міста Києва задовольнити.

Рішення господарського суду міста Києва від 11.11.2014 та постанову Київського апеляційного господарського суду від 24.02.2015 у справі № 910/20158/14 скасувати.

Прийняти нове рішення, яким у позові відмовити.

Головуючий суддя:

О.Кот

судді:

О.Євсіков

І.Плюшко